

УДК 631.147+631.45(477.81)

З.З. Собко, аспірант**Н.М. Вознюк**, канд. с.-г. наукНАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**Б.П. Масовець**

РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР З ГІДРОМЕТЕОРОЛОГІЇ

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті розглянуто поняття органічного землеробства, наведено системи органічного землеробства та їх характеристики. Встановлено, що на території України і, зокрема, на території Рівненської області, в останні роки все більше набуває розвитку органічне землеробство. Виявлено, що для впровадження органічного землеробства необхідно вдосконалити нормативно-правову базу, оскільки вона не дає повного уявлення про філософію провадження органічного землеробства. Досліджено основні вимоги до якості земель, що призначені для ведення органічного землеробства, головною серед яких є відсутність забруднення пестицидами, важкими металами, радіонуклідами та інші. Виявлено, що територія Рівненської області має всі соціальні, економічні та екологічні передумови для впровадження та ведення органічного землеробства. Однак внаслідок нераціонального використання земельних ресурсів області, має місце явище їх деградації: зниження родючості, погіршення якості, повне вилучення із господарського використання. Встановлено, що землі Рівненської області відносяться до трьох груп придатності для ведення органічного землеробства: придатні, обмежено придатні та непридатні. Здійснено аналіз зміни якісного стану земель області за період 2000-2010 рр. Виявлено, що за 10 років якість земель значно погіршилась: землі із групи придатних перейшли до групи обмежено придатних, а землі обмежено придатних – до групи непридатних. Впровадження органічного землеробства на території Рівненської області дозволить зберегти та значно покращити якість земельних ресурсів.

Ключові слова: органічне землеробство, якість земель, виробництво органічної продукції, радіоактивне забруднення ґрунтів, деградація ґрунтів.

Постановка проблеми. Останнім часом використання сільськогосподарських земель на території України є дуже далеким від оптимального і, внаслідок порушення основних принципів ведення землеробства (недотримання сівозмін, нераціональний обробіток ґрунту, надмірне використання пестицидів, незбалансоване внесення мінеральних добрив, недостатня кількість внесення органічних добрив та інше), природна родючість їх швидко знижується. Це проявляється у значних втратах врожаю та деградації земельних ресурсів. Рівненська область не є винятком – для її території деградація ґрунтів є однією з найважливіших екологічних проблем. З кожним роком площа порушених і деградованих земель на території області збільшується, особливо на території північних районів, де масового поширення набув нелегальний видобуток бурштину.

Впровадження альтернативного (біологічного) землеробства дозволить раціонально, екологічно та збалансовано використовувати земельні ресурси, зберегти навколишнє природне середовище, покращити економічний та соціальний стан населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблеми стану та розвитку органічного землеробства на території України висвітлені у працях вчених, а саме: А.М. Фесенка [12], В.І. Кисіля [6], Т.Р. Стефановської, Л.М. Сокол [11], Я.В. Галінського [1],

Т.О. Зайчук [3]. Проблема розвитку органічного землеробства та його подальші перспективи безпосередньо на території Рівненської області відображена у наукових працях Г.М. Шевчук [13], М.О. Клименка, Д.В. Лико, В.І. Долженчука [7]. Ці вчені присвятили свої дослідження і питанню деградації та опустелювання земельних ресурсів Рівненської області [2]. Проте на даний час залишається актуальним питання перспективи подальшого розвитку органічного землеробства як на території України, так і на території Рівненської області зокрема.

Мета, завдання та методи досліджень. Мета статті – дослідження стану та подальших перспектив розвитку органічного землеробства на території України і Рівненської області, зокрема, проведення аналізу динаміки зміни якісного стану земельних ресурсів області.

У процесі досліджень було використано такі наукові методи: аналіз та синтез – з метою оцінки стану, динаміки та тенденцій розвитку органічного виробництва на території України та Рівненської області безпосередньо; факторний аналіз – для виявлення основних факторів, що безпосередньо впливають на показники органічного землеробства; графічний – побудова карт.

Результати досліджень. Поняття «біологічне землеробство» включає кілька систем: органічне, органічнобіологічне, біодинамічне, система ANOG, система

LISA. *Органічне землеробство* найбільш поширене у США. При його провадженні виключається або істотно зменшується застосування мінеральних добрив і пестицидів. Обов'язковим правилом є дотримання сівозмін із чергуванням у них бобових культур з культурами, які характеризуються високою потребою в азоті. *Органобіологічне землеробство* поширене у Франції та Швейцарії. Основна його ідея полягає в тому, що мінеральні речовини з ґрунту поглинаються у формі не тільки іонів, а й макромолекул (мікросом) і слугують поживними речовинами для ґрунтових мікроорганізмів, які переробляють важко засвоювані сполуки на легкодоступні для рослин. *Біодинамічне землеробство* є одним із найбільш розвинених і давніх у Європі (Німеччина, Швеція, Данія) напрямів альтернативного землеробства. З 1928 р. прихильники біодинамічного землеробства організували продаж сертифікованих продуктів харчування. Проблему землеробства вони розглядають комплексно, тобто сільське господарство-людина-навколишнє середовище-космос, а також їх взаємовплив. *Система ANOG* - на підставі наукового аналізу стану ґрунту для кожного господарства розробляють індивідуальні плани внесення органічних добрив. Допускається помірне застосування усіх синтетичних препаратів (крім гербіцидів), але за ретельного контролю вмісту залишкових кількостей хімікатів у продукції. *Система LISA* («low-input/sustainable agriculture») є новою системою землеробства у США. Це програма досліджень щодо розробки багатопрофільної концепції вирощування сільськогосподарських культур, яка б дала виробництву, з одного боку, можливість невизначено довго підтримувати необхідний рівень, а з іншого – зменшила його залежність від зовнішніх ресурсів і підвищила економічну надійність фермерського господарства [10].

На території України поширення набуває застосування методів та способів ведення органічного землеробства. У вересні 2013 р. було ухвалено Закон «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», згідно з яким, під час органічного виробництва виключається застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів, консервантів тощо, на всіх етапах виробництва (вирощування, переробки) застосовуються методи, принципи та правила, визначені цим Законом для отримання натуральної (екологічно чистої) продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів [4].

Згідно з дослідженнями А.М. Фесенка, Закон «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» не дає цілісного уявлення про органічне виробництво. Його мета – певні невеликі кроки на шляху до отримання продукції кращої якості. Європейські принципи щодо органічного землеробства дають нам уявлення саме про іншу філософію виробничої діяльності, де на перший план виноситься екологічна безпечність [12].

До виробництва органічної продукції та (або) сировини застосовуються певні вимоги, основними з яких є: забезпечити збереження та відтворення родючості ґрунтів методами, що оптимізують біологічну активність ґрунтів, забезпечують збалансоване постачання поживних речовин рослинам, зберігаючи земельні та інші природні ресурси, необхідні для виробництва органічної продукції (сировини); враховувати місцевий та регіональний екологічний стан територій під час вибору продукції для виробництва; підтримувати стійкість рослин профілактичними заходами шляхом вибору відповідних видів та сортів, стійких до шкідників і хвороб, відповідних сівозмін, механічних, фізичних та біологічних методів захисту та інші. Крім вимог до виробництва органічної продукції, розроблені вимоги до якісного стану сільськогосподарських земель – відсутність забруднення шкідливими речовинами: пестицидами, важкими металами, радіонуклідами тощо [8].

Ринок органічного виробництва на території України постійно розширюється. Площі сільськогосподарських угідь, що використовуються для ведення органічного землеробства, у порівнянні з 2002 р., у 2015 р. зросли майже у 3 рази і складають більше 400 тис. га., що становить близько 1 % площі усіх сільськогосподарських угідь. Україна посідає 11 місце серед країн Європи по площі органічних сільськогосподарських угідь.

Департамент продовольства Міністерства аграрної політики України постійно моніторить ситуацію за розвитком органічного виробництва на території країни в розрізі областей. Згідно з даними швейцарсько-українського проекту «Розвиток органічного руху України» станом на 1 червня 2016 року найбільша кількість операторів (органічних і перехідного періоду) відмічалась на території Київської та Одеської областей – 36 та 28 відповідно, з них кількість сільськогосподарських виробників – 22 і 18, кількість виробників допоміжних речовин, що можуть використовуватись в органічному землеробстві та переробці – 9 та 3. На території Рівненської області кількість операторів на 2016 р. складала 8, 4 з яких є сільськогосподарськими виробниками, а 2 – виробники допоміжних речовин. За кількістю операторів органічного виробництва вона займає 12 місце серед областей України та 5 місце серед областей Західної України [9].

Рівненська область є одним з високопотенційних сільськогосподарських регіонів України. Особливості її фізико-географічного положення визначають велику різноманітність ґрунтових і кліматичних умов.

Територія області характеризується значними запасами родючих ґрунтів: чорноземів, сірих лісових та ін. Завдяки наявності сприятливих гідрометеорологічних умов та родючих ґрунтів, у землеробстві вирощується значна кількість культур. Вони формують основну частину продовольчих ресурсів області.

В зоні Полісся поширені наступні типи ґрунтів: торф'яники низинні і торф'яно-болотні ґрунти, дерново-оглеєні, дерново-прихованопідзолисті піщані (бури піски); місцями лучно-болотні і дерново-слабо-, середньо- і сильнопідзолисті глейові супіщані та суглинки; в низинах річок - лучні і лучно-чорноземні. Такі типи ґрунтів характеризуються низьким рівнем гумусу і поживних речовин та забруднені радіоактивними елементами Cs-137 та Sr-90. Зона Лісостепу характеризується чорноземами опідзоленими, неглибокими слабо- та мало гумусними, карбонатними, темно-сірими опідзоленими та сірими опідзоленими; в низинах річок – лучні і лучно-чорноземними; на півдні дерново-карбонатні, місцями торф'яники низинні і торф'яно-болотні ґрунти. Для таких типів ґрунтів характерним є висока продуктивність та достатня забезпеченість поживними елементами.

Негативна тенденція спостерігається в області із внесенням органічних та мінеральних добрив. Джерелом утворення органічних добрив, які безпосередньо впливають на відновлення та збільшення кількості гумусу в ґрунті, є галузь тваринництва, однак із зменшення поголів'я тварин відповідно зменшується внесення органічних добрив. Скрутне економічне становище та низька платоспроможність господарств у 90-х рр. ХХ ст. призвели до значного зменшення внесення мінеральних добрив. Ситуація покращилась з

2003 року внаслідок повільного зростання економіки. Однак збільшення балансу поживних речовин у ґрунтах області суттєво не відбулося. Таке ведення землеробства призводить до виснаження ґрунтів, про що свідчить і зменшення з кожним роком вмісту гумусу в ґрунтах області [13].

В останні роки піднявся рівень забруднення ґрунтів, значно погіршилась їх якість і активізувались процеси деградації. Крім нераціонального використання земельних ресурсів та неадекватного ведення сільського господарства, існують і інші причини, не менш важливі, серед яких основними є: ліквідація напрацьованої за багато років системи охорони і обробки земель; розділення земельного фонду на дрібні ділянки серед селян, значна частина яких не має можливості їх обробляти; нинішній рівень охорони земель не зорієнтований на стандарти стійкого розвитку землекористування; відсутність відповідальності за нераціональне використання земельних ресурсів [13].

У 2000-х рр. районування території України щодо її придатності до вирощування екологічно чистої сільськогосподарської продукції було здійснено В.І. Кисілем [6]. В 2010-х рр. більш детально придатність земель Рівненської області було досліджено Шевчук Г.М. [13]. На основі їх досліджень ми склали карти для території Рівненської області щодо придатності її земель для ведення органічного землеробства (рис. 1).

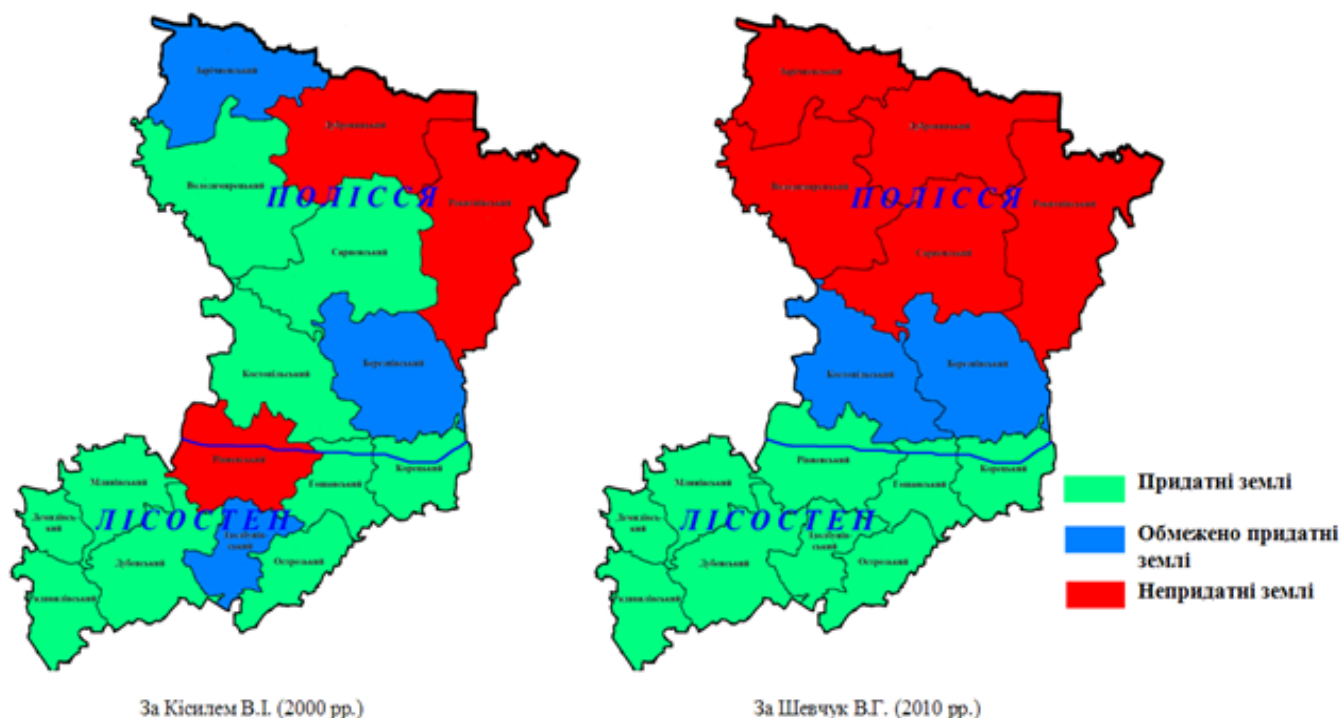

Рис. 1. Придатність земель Рівненської області для ведення органічного землеробства (розроблено на основі досліджень Кисіля В.І та Шевчук Г.М [6, 13])

Аналізуючи рис. 1, можна зробити висновок, що територія Рівненської області характеризується придатними, обмежено придатними та непридатними агрозономами. У 2000-х рр. територія Володимирецького, Сарненського, Костопільського, Корецького, Гошанського, Острозького, Дубенського, Млинівського, Демидівського та Радивилівського районів є придатною для ведення органічного землеробства, Зарічненський, Здолбунівський та Березнівський райони є обмежено придатними, а частково Рівненський, Дубровицький, та Рокитнівський райони є непридатними для ведення органічного землеробства та вирощування екологічно чистої продукції. У 2010-х рр. цілком придатними для ведення органічного землеробства були землі Рівненського, Гошанського, Корецького, Демидівського, Млинівського, Дубенського, Здолбунівського, Острозького та Радивилівського районів, обмежено придатними через підвищений рівень забруднення або низький вміст гумусу - землі Костопільського та Березнівського районів, не придатними - землі Зарічненського, Дубровицького, Володимирецького, Сарненського та Рокитнівського районів.

Якщо ж проаналізувати ситуацію із придатністю земель для ведення органічного землеробства у 2000-х рр. і після 2010 р., то можна зробити висновок, що землі Володимирецького району перейшли із групи обмежено придатних до групи непридатних, а землі Костопільського, Сарненського та Зарічненського районів – із групи придатних до обмежено придатних та непридатних, тобто якість земель цих районів за 10 років погіршилась. Землі Здолбунівського району із групи обмежено придатних та землі Рівненського району із групи непридатних перейшли до групи придатних, що свідчить про покращення їх якості.

Дослідження показали, що більше половини території Рівненської області є придатною для ведення органічного землеробства. Однак все ж існує проблема виснаження ґрунтового покриву, адже згідно з даними Рівненської філії Державної установи «Інститут охорони ґрунтів України» [5] практично по всій території Рівненської області спостерігається низький вміст поживних речовин [13].

Основною причиною того, що землі північних районів області характеризуються як непридатні, є радіоактивне забруднення земель внаслідок Чорнобильської катастрофи, тому у сільськогосподарському виробництві повинен застосуватися комплекс заходів, які сприяють зниженню вмісту радіонуклідів в продукції до встановлених норм.

Станом на 2016 р. на території області виробництвом та заготівлею органічної продукції займалися: на території Рівненського району: *ТДВ «Рівнехолод»* - збір, заготівля, заморожування, очистка, сортування, складування, зберігання та доставка екологічно чистих ягід: брусниці, ожини, чорниці, бузини, журавлини; *ТОВ «ТД Любисток»* - виробляє натуральні спеції, прянощі та приправи; *ТзОВ СП «Агро Органік»* - на

підприємстві впроваджується проект «Органічне садівництво та бджільництво»; на території Гошанського району: *ТзОВ «Деденс-Агро»* та *ТОВ «Pimter Bio Агро»*, які спеціалізуються на вирощуванні органічної продукції рослинництва; на території Дубенського району: *ФГ «Соломея»* - займається виготовленням тваринної органічної продукції, вирощує зернові, ягоди, овочі, фрукти.

Висновки.

1. Для розвитку органічного землеробства в Рівненській області є всі соціо-еколого-економічні передумови: екологічно чисті та родючі ґрунти, що зосереджені у лісостеповій частині області, забезпеченість трудовими ресурсами, вигідне географічне розміщення, збільшення попиту на органічну продукцію як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [13].

2. Якщо на території Лісостепу можна впроваджувати та розвивати органічне землеробство, то на території Полісся варто зосередитись на збереженні умов для ведення традиційного ошадливого землеробства.

3. Варто зазначити і те, що внаслідок порушення сільськогосподарськими підприємствами землеробських технологій господарювання все більша площа земель Рівненської області піддається впливу деградації. Це негативне явище супроводжується зменшенням вмісту гумусу в ґрунтах, руйнуванням структури та зниженням їх родючості. Нерідко деградація ґрунтів та опустелювання призводить до повного їх вилучення із сільськогосподарського використання.

4. Дослідники Долженчук В.І. та Крупко Г.Д. встановили, що темпи деградації ґрунтового-рослинного покриву на території Рівненської області в десятки разів перевищують темпи ґрунотворення, а дефіцит органічних добрив і порушення оптимальності сівозмін спричиняють зменшення вмісту гумусу в ґрунтах та тенденцію до їх виснаження [2].

5. Тому впровадження та розвиток органічного та ошадливого землекористування на території Рівненської області дозволить зберегти та навіть покращити якість земельних ресурсів і уповільнити темпи їх деградації та опустелювання. Якщо все залишити так як є, то вірогідно через деякий час землі тих районів, що зараз характеризуються як придатні для ведення органічного землеробства, стануть обмежено придатними, а ті землі, що обмежено придатні, – перейдуть у групу непридатних.

6. Напрямо подальших досліджень є поглиблене вивчення процесів деградації земельних ресурсів Рівненської області і розробка комплексу заходів для покращення їх якості з метою залучення до виробництва органічної продукції.

Література

1. Галінський Я. В. Агроєкологічне районування земель в органічному сільськогосподарському виробництві / Я. В. Галінський // *Органічне виробництво і продовольча безпека: [зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф.]*. – Житомир: Полісся, 2014. – С. 459–464
2. Долженчук В.І. Моніторинг процесів деградації та опустелювання земель Рівненської області / В.І. Долженчук, Г.Д. Крупко // *Агроєкологічний журнал*, Київ. - 2015. - №1. – С. 69-75
3. Зайчук Т.О. Критичний огляд світового досвіду макромаркетингу екологічно чистих продуктів харчування / Т.О. Зайчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/soc_gum/Vchnu_ekon/2010_6_4/014-018.pdf.
4. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/425-18>
5. Звіт Рівненського обласного державного проектно-технологічного центру охорони родючості ґрунтів і якості продукції «Облдержродючість» про науково-дослідну роботу «Охорона родючості ґрунтів і якості продукції». – Рівне. – 2008. – 160 с.
6. Кисіль В. І. Біологічне землеробство в Україні: проблеми і перспективи / В.І. Кисіль. – Харків: Штрих, 2000. – 161 с.
7. Клименко М.О. Проблеми застосування органічного землеробства на території Рівненської області / М. О. Клименко, Д. В. Лико, В.І. Долженчук, Г. Д. Крупко, Н. В. Долженчук // *Вісник НУВГП. Сільськогосподарські науки: зб. наук. праць*. – Рівне: НУВГП, 2014. – Вип. 1(65). – С. 3-8.
8. Мартинюк М.П. Державне регулювання органічного виробництва: стан та перспективи розвитку / М.П. Мартинюк // *Органічне виробництво і продовольча безпека*. – Житомир : ЖНАЕУ, 2017. – С. 4-10
9. Органічне виробництво в Україні: реалії та перспективи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/TarasKutoviy/ss-72695482>
10. Смаглий О.Ф. Агроєкологія: Навч. посібник / О.Ф. Смаглий, А.Т. Кардашов, П.В. Литвак та ін. - К.: Вища освіта, 2006. - 671 с.: іл.
11. Сокол Л.М. Екологічне (органічне) землеробство – складова сталого сільського господарства / Л.М. Сокол, Т.Р. Стефановська // *Екологічна безпека*. - 2008. - № 3. – С. 102-109.
12. Фесенко А. М. Органічне виробництво: європейські і українські підходи / А. М. Фесенко // *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. – Харків, 2015. – Вип. 156. – С. 243-250. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdusg_2015_156_39
13. Шевчук Г.М. Еколого-економічне обґрунтування органічного сільськогосподарського виробництва (на прикладі Рівненської області) / Г.М. Шевчук // *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 2011, – № 4, Т.І. – С. 241- 251 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua>

References

1. Halinskyi, Ya. V. (2014) *Ahroekolohichne raionuvannia zemel v orhanichnomu silskohospodarskomu vyrobnytstvi*. Zb. materialiv dop. ushasn. II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Zhytomyr: Polissya, 459-464.
2. Dolzhenchuk, V.I. & Krupko, H.D. (2015). *Monitorynh protsesiv dehradatsii ta opusteliuvannia zemel Rivnenskoj oblasti*. *Ahroekolohichni zhurnal*. 1. Kyiv, 69-75.
3. Zaichuk, T.O. *Krytychnyi ohliad svitovoho dosvidu markomarketynhu ekolohichno chystych produktiv kharchuvannia* [Ekelektronnyi resurs]. Reshym dostupu: http://archive.nbuv.gov.ua/soc_gum/Vchnu_ekon/2010_6_4/014-018.pdf.
4. *Zakon Ukrainy «Pro vyrobnytstvo ta obih orhanichnoi silskohospodarskoj produktsii ta syrovyyu»* [Ekelektronnyi resurs]. Reshym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/425-18>
5. *Zvit Rivnenskoho oblasnoho derzhavnoho proektno-tekhnohichnoho tsentru okhorony rodiuchosti gruntiv i yakosti produktsii «Oblderzhrodiuchist» pro naukovo-doslidnu robotu «Okhorona rodiuchosti gruntiv i yakosti produktsii»* (2008). Rivne.
6. Kysil, V.I. (2000). *Bioloichne zemlerobstvo v Ukraini: problemy i perspektyvy*. Kharkiv: Shtych.
7. Klymenko, M.O., Lyko, D.V., Dolzhenchuk, V.I., Krupko, H.D., Dolzhenchuk, N.V. (2014). *Problemy zastosuvannia orhanichnoho zemlerobstva na terytorii Rivnenskoj oblasti*. *Visnyk NUVHP. Silskohospodarski nauky: zb. nauk. prats*. 1(65). Rivne: NUVHP, 3-8.
8. Martyniuk, M.P. (2017). *Derzhavne rehuliuвання orhanichnoho vyrobnytstva: stan ta perspektyvy rozvytku*. *Orhanichne vyrobnytstvo i prodovolcha bezpeka*. Zhytomyr: ZhNAEU, 4-10.
9. *Orhanichne vyrobnytstvo v Ukraini: realii ta perspektyvy* [Ekelektronnyi resurs]. Reshym dostupu: <https://www.slideshare.net/TarasKutoviy/ss-72695482>
10. Smahlii, O.F., Kardashov, A.T., Lytvak, P.V. ta in. (2006). *Ahroekolohiia: Navch. posibnyk*. Kyiv: Vyscha osvita.
11. Sokol, L.M. & Stefanovska, T.R. (2008). *Ekolohichne (orhanichne) zemlerobstvo – skladova staloho silskoho hospodarstva*. *Ekolohichna bezpeka*. 3. 102-109.
12. Fesenko, A.M. (2015). *Orhanichne vyrobnytstvo: yevropeiski i ukraïnski pidkhody*. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka*. 156. Kharkiv, 243-250. [Ekelektronnyi resurs]. Reshym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdusg_2015_156_39.

13. Shevchuk, H.M. (2011). *Ekoloho-ekonomichne obgruntuvannia orhanichnoho silskohospodarskoho vyrobnytstva (na prykladi Rivnenskoj oblasti). Marketynh i menedzhment innovatsii. 4 (T.1). 241-251. [Elektronnyi resurs]. Reshym dostupu: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua>.*

З.З. Собко, Н.Н. Вознюк, Б.П. Масовец

Состояние и перспективы развития органического земледелия на территории Ровенской области

В статье рассмотрено понятие органического земледелия, приведены системы органического земледелия и их характеристики. Установлено, что на территории Украины и, в частности, на территории Ровенской области, в последние годы все больше приобретает развитие органическое земледелие. Выявлено, что для внедрения органического земледелия необходимо усовершенствовать нормативно-правовую базу, поскольку она не дает полного представления о философии производства органического земледелия. Исследованы основные требования к качеству земель, предназначенных для ведения органического земледелия, главной среди которых является отсутствие загрязнения пестицидами, тяжелыми металлами, радионуклидами и другие. Выявлено, что территория Ровенской области имеет все социальные, экономические и экологические предпосылки для внедрения и ведения органического земледелия. Однако в результате нерационального использования земельных ресурсов области, имеет место явление их деградации: снижение плодородия, ухудшение качества, полное изъятие из хозяйственного использования. Установлено, что земли Ровенской области относятся к трем группам пригодности для ведения органического земледелия: пригодны, ограниченно пригодные и непригодные. Осуществлен анализ изменения качественного состояния земель области за период 2000-2010 гг. Установлено, что за 10 лет качество земель значительно ухудшилось: земли из группы пригодных перешли к группе ограниченно пригодных, а земли ограниченно пригодных - к группе непригодных. Внедрение органического земледелия на территории Ровенской области позволит сохранить и значительно улучшить качество земельных ресурсов.

Ключевые слова: органическое земледелие, качество земель, производство органической продукции, радиоактивное загрязнение почв, деградация почв.

Z. Sobko, N. Voznyuk, B. Masovets

Current state and development prospects of organic farming on the territory of Rivne region

This article reviews the concept of organic farming, describes organic farming systems and their characteristics. It has been found out that the development rates of organic farming are constantly increasing on the territory of Ukraine, and in particular on the territory of Rivne region. It was discovered that for the implementation of organic farming it is necessary to improve the regulatory framework. The main requirements for the quality of land intended for organic agriculture were investigated in this study. The main of these requirements is the absence of contamination with pesticides, heavy metals, radionuclides and other pollutants. It was revealed that the territory of Rivne region has all the social, economic and environmental conditions for organic farming implementing. However, due to irrational land resources use in the region, land degradation has emerged. This is manifested in the reduction of fertility, declining quality, withdrawal from agricultural use. Also examined are the basic requirements for the quality of land intended for organic farming. It was established that Rivne agricultural land belongs to three groups of suitability for organic farming. These groups are: suitable, limitedly suitable and unsuitable. The analysis of the region's qualitative state changes in agricultural lands for the period 2000-2010 has been done. The land's quality has deteriorated significantly over the last 10 years: the suitable group's lands have moved to the limited suitability group, and agricultural land from the limited suitability group has moved to a group of unsuitable ones. The organic farming implementation in the Rivne region will preserve and improve the quality of land resources significantly.

Key words: organic farming, the agriculture land quality, organic production, radioactive contamination of soils, soil degradation.

Рецензенти:

М.О. Клименко – д-р с.-г. наук

Д.В. Лико – д-р с.-г. наук

Стаття надійшла до редакції 05.02.2018 р.